

Steinvikholm slott

Foto: H. Christiansen©Riksantikvaren

Restaureringsarbeider rundt århundreskiftet.

Foto: R. Koren©Riksantikvaren

Nordre ringmur med vann-tårnet og deler av borggården.

Foto: H. Christiansen©Riksantikvaren

Under bakken ligger 4 hvelv. Nordre ringmur sees til venstre.

Foto: H. Christiansen©Riksantikvaren

Steinvikholm i Trondheimsfjorden var i en kort periode på 1500-tallet arena for handlinger omkring en av norgeshistoriens viktigste politiske og religiøse omveltninger. Her bygde erkebiskop Olav Engelbrektsson et forsvarsanlegg i kampen for å bevare den norske kirke katolsk og å hevde norsk selvstendighet.

Historikk

Da Olav Engelbrektsson ble erkebiskop i 1523, var det bitre stridigheter mellom kirke og konge, og kamp om overherredømmet i de nordiske landene. Som leder for det norske riksrådet, var erkebiskopen en sentral figur i denne maktkampen. Straks etter sin innsettelse begynte han å planlegge byggingen av slottet på Steinvikholm.

Slottet ble oppført i perioden ca. 1525-30. Anlegget består av fire sammenhengende bygningsfløyer omkring en firkantet borggård, med diagonalt stilte runde kanontårn i to hjørner. Murene er opptil fem meter tykke. Slottet hadde minst to etasjer, og under den nordvestre delen var det kjellere. Mellom holmen og fastlandet var det en bro med tversgående palisader og en portbygning ved hvert brofeste. Spor etter palisadene kan fortsatt sees ved lavvann.

Den politiske situasjonen tilspisset seg i 1536. Det ble vedtatt at Norge skulle utslettes som eget rike og bli en lutheransk provins under Danmark. Under disse omstendighetene flyktet Olav Engelbrektsson fra Steinvikholm til Nederlandene. Han forlot landet som Norges siste katolske erkebiskop, og Steinvikholm ble beleiret av danskene.

Fra 1537 til 1556 ble Steinvikholm brukt som residens for lensherren. Etter 1556 hadde slottet fortsatt en militær besetning under en slottsfogd, og fikk en viss betydning under den nordiske sjuårskrigen 1563-70.

I 1575 ble Steinvikholm oppgitt, knappe 50 år etter at den først ble tatt i bruk.

Undersøkelser og konservering

Etter at slottet ble forlatt, ble det brukt som steinbrudd til ulike byggverk i Trondheim. Mye av bygningssteinen forsvant og slottet raste gradvis sammen.

Fortidsminneforeningen foretok i 1869, 1875 og 1886 mindre undersøkelser ved anlegget, men det var først i perioden 1893-1900 at systematiske utgravninger og istandsetting ble utført. Ytterskall og innerskall ble oppmurt på hver side av gjestående rester av murkjernen.

Utover 1900-tallet ble ruinen konserverert gjentatte ganger. Murskallet som var murt opp på 1890-tallet raste ved flere anledninger ned p.g.a. utilstrekkelig binding inn til murkjernen, og ble murt opp igjen ved bruk av sement. Ved ett tilfelle på 1960-tallet ble det brukt dynamitt i arbeidet med å fjerne gammelt murarbeid.

I 1939 ble et stort reparasjonsarbeid planlagt, men måtte innstilles på grunn av krigsutbruddet. Under krigen ble slottsruinen tatt i bruk av tyskerne, som påførte den stor skade. Dette ble reparert i 1945-49.

Det siste større konserveringsarbeidet ble gjennomført i 1959-67. Det ble da gjort omfattende sementarbeid som siden har bidratt til å forverre ruinens tekniske tilstand.

I de siste 12 årene har slottsruinen blitt brukt som kulisse for en årlig operaoppsetning.

Dagens situasjon

I 2000 tok Fortidsminneforeningen initiativ til å utarbeide en tilstandsanalyse av ruinen. Dette førte til at et stort konserveringsarbeid ble satt i gang. Siden 2004 er store deler av det utvendige murskallet på ytre ringmur mot nord og vest tatt ned og murt opp igjen. Murskallet hadde en større utbuling, og ved arbeidet på 1890-tallet ble det brukt ulike typer stein som ikke hører hjemme på ruinen. Disse er nå skiftet ut med egnet stein. Enkelte av skyteskårene på kanontårnene manglet eller var forvitret. Disse er reproduisert og satt inn i murverket igjen.

Sikringsarbeider på kjellerhvelvene og de indre murene samt murkronen på vestmuren syd for porten gjenstår. Konserveringen vil derfor fortsette i noen år framover. Det er forventet at arbeidet kan ferdigstilles i 2007/08.

Som en oppfølging til arbeidet har Fortidsminneforeningen planlagt et opplegg for årlig kontroll av ruinens tilstand. Dette skal sikre at ruinen ikke forfaller, og forhindre behov for konserveringsmessige skippertak i framtida.